

EEN TWEEDE CONGRES IN ITALIE, SIENA, 1992

In Italië, het land waar alle vrouwen op Sophia Loren lijken en alle mannen (nu ja, alle?) op Pavarotti en waar het woord voor slak (*chiocciola*) bijna hetzelfde is als voor chocolade (*cioccolata*), een paradijs dus voor uw schrijver) werd in de week 30 augustus - 5 september 1992 het Elfde internationale Malacologencongres gehouden in Siena. Het was voor de tweede maal dat in Italië gecongresseerd werd. In 1974 werd het vijfde congres gehouden in Milaan, wat tot gevolg had dat onze verwachtingen niet hoog gespannen waren. Italië immers, is het land van de charmante chaos, iets wat een druk congres nu echt niet kan gebruiken. Het congres te Siena echter, stak met kop en schouders (tentakels) boven de meeste (alle?) andere uit, vanwege de schoonheid van haar locatie (Siena is een van de mooiste steden in het land van de laars), het buitengewoon mooie weer (zie verderop), de uitzonderlijke duurte op elk gebied, en de perfecte organisatie.

Eerst even iets over deze vier factoren. De stad Siena, zelfs na het overweldigende Florence (waar wijzelf enige dagen doorbrachten), is ongelooflijk mooi, compact, kleinschalig en zorgvuldig bewaard. Door een voorzichtig beleid wat betreft verkeer en nieuwbouw is de oude ommuurde stad vrijwel geheel behouden gebleven, met slechts voldoende concessies aan de twintigste eeuw om het leven nog aangenamer te maken. De wereldberoemde Piazza del Campo, het schulpvormige centrale plein, gelukkig niet overstroomd door massaal toerisme, is een van de allermooiste pleinen ter wereld. De toren van het stadhuis draait met zijn schaduw als een zonnewijzer in de loop van de dag over het plein; alle (dure) café's en restaurants hebben hun aandeel in de zonneschijn en schaduw. Echt jammer, dat het congres te weinig tijd liet om van dit monumentale stadje te genieten.

Het weer varieerde van warm tot heet en leek stabiel: blauwe luchten zonder wolken doen niet anders verwachten. Tot de vrijdagavond dus; de president en zijn stadswijk ('*contrada*'), in dit geval zelfs de '*contrada*' van de slak) boden aan de congresdeelnemers een zelf bereid diner aan op straat, in de enigszins hellende Via San Marco. De malacologen schaarden zich aan lange gedekte tafels en de wijn vloede rijkelijk, zonder overigens de tafelkleden noemenswaard te benatten. Wat wel geschiedde door een plotseling neerkletterende bui.... De malacologen en slakkenwijkers moesten vluchten voor het rijkelijk neervloeiende hemelwater! Helaas dus toch een chaotisch element in het congres.

Over de duurte valt niet meer te zeggen dan dat het een feit was; er waren overigens deze zomer meer Italianen in Leiden dan Leidenaars in Italië. De Italianen vinden Nederland een goedkoop vakantieland.

De voortreffelijkheid van de organisatie was in veel opzichten opvallend. De president, dr. Folco Giusti di Massa en zijn medewerkers hadden zich zelfs beijverd een aantal restaurants (o.a. die bij de excursie ingeschakeld waren), persoonlijk te toetsen. Dat dat wel degelijk nodig was blijkt uit het feit dat men in het land van de laars de lunch serieus neemt. Bij de excursie die ondergetekende meemaakte, ging men pas tegen twee uur aan tafel en men stond niet op dan nadat de klok zes geslagen had, waarna nog vrolijk een ruïnebezigting aan de orde kwam. Gelukkig was men op

tijd voor het diner weer terug in Siena. Het congres werd in een aantal zalen van de onderwijsafdeling van de sectie Biologie van de universiteit, in het zuidwesten net buiten de muren, gehouden: de grote (= enorme) zaal had een koelsysteem, in de andere zaaltjes kon de temperatuur oplopen tot ongebruikelijke hoogten. Dat de 'posters' (zie verderop) de hun rechtmatig toekomende plaats innamen, werd duidelijk als men de grootte van de daartoe bestemde ruimte in oenschouw nam. Verder waren er nog boekhandelaren en stalletjes van malacologische verenigingen. Uiteraard was er een buitengewoon efficiënt receptie- en inlichtingenbureau, rijkelijk bevrouwd met dames, die niet alleen vloeiend Engels (de nu als enige toegelaten congrestaal) spraken, maar er ook nog uitzagen zoals men dat gewend is van Italiaansen.

Het congres werd weer bezocht door malacologen van diverse pluimage uit een grote verscheidenheid van landen. De voormalige communistische landen waren wederom ondervertegenwoordigd; hadden zij decennia lang al hun geld aan wapentuig besteed, nu staat het faillissement, niet alleen van een dwaalleer, maar ook van de economie, voor de deur en dus is er geen geld voor niet direct toepasbare wetenschap. Bij elkaar waren er een kleine 300 malacologen, velen met aanhang, ongetwijfeld vanwege de aantrekkelijke locatie. Het aantal landen dat vertegenwoordigd was, beliep ongeveer 45.

Terug naar de malacologie. Aan alle deelnemers werd een exemplaar van het dikke boek met de samenvattingen van de voordrachten uitgereikt; in principe komt dat in de plaats van de vroegere 'proceedings'. Het congres was echter in totaal in zes symposia (plus een aantal zittingen met vrije bijdragen) ingedeeld. De verhandelingen van deze symposia zullen later elders afzonderlijk gepubliceerd worden, zodat deze reeks tezamen met het boek van de 'abstracts' het totaal van de congresvoordrachten bevat. Dat is een grote verbetering, vergeleken bij de rampspoed van vorige congressen. Gelukkig zijn, dankzij Leids ingrijpen, de proceedings van Edinburgh 1986 nu (eindelijk) verschenen; op het congres werden ons de proceedings van Tübingen 1989 vertoond. Iedereen die daar recht op heeft moet die nu dus in huis hebben.

De zittingen werden als altijd verdeeld over vier dagen: maandag, dinsdag (de woensdag is traditioneel gereserveerd voor de excursies), donderdag en vrijdag met nog een staartje op de zaterdagmorgen. Daar tussendoor zijn er dan nog allerhande specialistische vergaderingen van kleine groepen. Het aantal voordrachten, al of niet op uitnodiging, is zo groot (ongeveer 175!) dat parallelle zittingen niet te vermijden zijn; alleen voor een inleidende voordracht en de algemene ledenvergadering van de Unitas Malacologica, het lichaam dat de congressen organiseert, wordt integraal plaats gemaakt. Die inleidende voordracht door dr. George M. Davis uit Philadelphia, was een meesterlijk overzicht van de resultaten van de toepassing van nieuwe methoden en technieken in de systematiek. De vooruitgang van het onderzoek, vooral op moleculair-biochemisch niveau, is de laatste tien jaar werkelijk ongelooflijk geweest. De opvattingen omtrent het soortsbegrip moeten regelmatig bijgesteld worden en een en ander wordt er bepaald niet echt duidelijker of overzichtelijker van. Het is een typisch verschijnsel in de wetenschap dat op het ogenblik dat men denkt iets op een redelijke wijze verklaard te hebben ('biologisch soortsbegrip'), nieuwe methoden tot nieuwe inzichten leiden.

Het wetenschappelijk gedeelte was dus verdeeld in zes symposia, t.w. Moleculaire technieken en molluskenfylogenie, het Alan Solem Memorial symposium over diversiteit en 'conservation' van mollusken, Paleontologie van mollusken, Gedrag van mollusken, Voortplanting van Mollusken en Zoetwatertweekleppigen. Deze symposia bestonden uit de lezingen van uitgenodigde sprekers en kortere voordrachten van belangstellenden die zich aangemeld hadden. Met de 'vrije' bijdragen belichtte het congres eigenlijk alle aspecten van de malacologie. Aspecten die niet in de voordrachten aan de orde kwamen, werden behandeld in z.g. 'posters' (borden met tekst en illustraties die een bepaald onderzoek belichten); hiervan was een respectabel aantal (meer dan 130) bijeengebracht. Om tot kwaliteitsverbetering te komen en om de nadruk te leggen op de betekenis van de posters, had de president een zilveren 'trofee' uitgelooft voor de beste poster. Ondergetekende smaakte het genoeg op te treden als voorzitter van de internationale jury, die de poster van de Duitser Glaubrecht (No 70) als winnaar aanwees.

Een van de belangrijkste facetten van een wetenschappelijk congres is natuurlijk het sociale aspect; men krijgt de gelegenheid collega's van elders (meestal van verre) te ontmoeten, die men alleen van correspondentie en overdrukken, of zelfs helemaal niet, kent. Op dergelijke bijeenkomsten worden gezamenlijke plannen uitgedroefd, misverstanden rechtgezet (of geschapen), nieuwe contacten gelegd en discussies gevoerd over gezamenlijke problemen. De congresleiding had ruimschoots in deze mogelijkheden voorzien. De eerste avond was er een malacologische receptie, later een receptie aangeboden door universiteit en gemeentebestuur, een wijn-proefavond, een heel bijzonder orgelconcert in de schitterende cathedraal en het boven aangestipte diner op straat. Vanzelfsprekend was de excursiedag het middelpunt van het sociale programma; dit is als regel een geslaagde combinatie van wat veldwerk buiten de stad (slakken zoeken of fossielen in situ bekijken), een lunch ergens op het platteland en een bezoek met culturele strekking.

De afspraak is gemaakt het volgende congres in Vigo in Noordwest-Spanje te houden in de zomer van 1995; de bestemming daarna, gewoonlijk al zes jaren tevoren bekend, is nu echter nog open. De congressen van de Unitas Malacologica blijken zich een vaste plaats in het wetenschappelijk circuit veroverd te hebben. Hetzelfde geldt voor wat uiteraard het belangrijkste is, de series publikaties achteraf. De congressen bestaan nu alweer zo'n lange tijd dat men afscheid heeft moeten nemen van oudere collega's; hoeveel ex-presidents zijn er nog in leven? Aan de andere kant is het verheugend veel nieuwe, jongere collega's te zien opduiken; zij immers zullen de toekomst bepalen.

A.C. Van Bruggen